

kuns- en musiekbewegings, aktiviste-groepe, sosiaal uitgeworpenes, ook die voorlopers van wat deesdae as die LGBT-gemeenskap bekend staan.

Ná sy ingenieurstudie in Pretoria ontsnap die protagonist, Etienne Nieuwenhuis, na Londen, ooglopend om diensplig te ontduik, maar in essensie om weg te kom van 'n verdrukkende patriargale bestel waarvan sy politikus-pa die versinnebeelding is. In Londen word Etienne onder meer deur sy libidineuse drifte na die marge van die samelewing getrek; die homoërotiek is die verhaal se vernaamste motoriese krag. 'n Tromstel wat uit Suid-Afrika aangestuurd word, help om hom te vestig in die kring van die alternatiewe musikante van Bonnington Square, 'n buurt wat deur aweregtheid en boheemsheid afgekordon word van "Thatcher se laksmanne" en konvensionele moraliteit.

In hierdie permissiewe sfeer is Etienne ooglopend soos 'n vis in water. Daar is geen spoor van 'n Calvinistiese skuldgevoel nie; hy probeer sy Afrikaanse aksent so vinnig moontlik afleer en sy ma se hunkerende briewe wat hom agtervolg, ontketen slegs heel kortstondig 'n warreling in sy gemoed. Daardie "Republiek van Stof" het hy volledig afgesweer, en in sy nuwe tuiste—sy van is nie verniet Nieuwenhuis nie—ontmoet hy sy groot liefde, Axel. Hierdie Duitse verpleërkunstenaar met 'n eikeboom-tatoe op sy rug en 'n heel makabere artistieke visie en dominerende persoonlikheid laat Etienne nie net die uiterstes van erotiese verrukking smaak nie, maar ook feitlik elke denkbare grens van die bewussyn

Die derde spel.

S. J. Naudé. Kaapstad: Umuzi, 2017.
342 pp. ISBN: 978-1-4152-0747-5 (Druk).
ISBN: 978-1-4152-0748-2 (ePub).

DOI: [dx.doi.org/10.17159/2309-9070/tvl.v.55i1.4278](https://doi.org/10.17159/2309-9070/tvl.v.55i1.4278)

Dit is 'n roman oor beswyming, hierdie vervolg deur S. J. Naudé op sy lieflike debuut, die kortverhaalbundel *Alfabet van die voëls* (2011). Dis 'n roman oor die beswyming deur dwelms, deur musiek, deur seks, en opmerklik dan beswymings as bolwerk teen die verlede spesifiek die verlede van twee karakters afkomstig uit van die mees problematiese kulture van die twintigste eeu, naamlik Suid-Afrika en Duitsland. Die roman speel af in die 1980's, die tydperk net voor die val van enersyds die Berlynse muur, andersyds apartheid. Die geestesklimaat is dié van die kontrakultuur, eers in Londen en dan in Berlyn: hippie-kolonies, alternatiewe

toets. En dit is hy wat Etienne, wat in die filmkuns begin studeer het, op die spoor plaas van 'n verlore film uit die era net voor die Nasionaal-Sosialistiese oorname in Duitsland.

Die soektog na die verlore film se drie spoel word Etienne se lewensprojek. Sy soeke lei hom uiteindelik na Berlyn—'n nog verdeelde Berlyn waar die helder rasionaliteit van die Weste sprekend gekontrasteer word met die chaotiese, donker, gevaarlike Ooste. Die parallel van hierdie Oos-Wes-verdeling met die onderskeid in die psigologie tussen die bewuste en die onbewuste is voor die hand liggend, en indien jy beswyming as Freudiaanse verdringing lees dan kom alles wat verdring word inderdaad met weerwraak terug. Die ekstase van musiek en seks—van dwelms—kantel in die tweede deel van die roman oor na iets oneindig weëgs, en per slot van rekening word die raaiselroman al hoe opmerkliker 'n droewe liefdesverhaal. En die liefde, blyk dit ten slotte, was uit die staanspoor 'n masker vir die dood.

Hierdie laaste gevolgtrekking is nie so voor die hand liggend nie, want nie net is die protagonis blind vir sy eie sielkundige dryfvere nie, uiteraard, maar die vertelling se minusieuse beskrywings, die essayagtige uitweidings en uitasem-erotiek maak nie net die romanstruktuur amorf nie, maar dit skep soms die indruk dat die implisiete outeur ook blind was vir die sielkundige onderbou van die intrige. Bydraend tot hierdie indruk is die feit dat die personaal gebonde derdepersoonsverteller heel beperkte toegang tot die protagonis se binnewêreld het.

Onderliggend aan die intrige is die vraag waarom Etienne so vatbaar is vir al Axel se manipulerings. Op 'n ietwat ongeloofwaardige wyse sit Axel nie net vir Etienne op die spoor van die verlore film nie, maar hy maak homself ook die objek van Etienne se soeke. So word Etienne se soektog na Axel eintlik 'n speurtoeg na homself—hy wórd Axel; sy verdrukkende Suid-Afrikaanse kindertyd word verplaas deur Axel se veel erger Duitse verlede. Die ontheemde subjek word in die poststrukturalistiese sin 'n kettingreaksie van verplasinge waarin selfs die dood ten slotte nie 'n absolute einde is nie, maar net nog 'n verplasing. Hierdie losdrywendheid van Etienne het 'n betekenisvolle teëhanger in die lotgevalle van twee vroue in die verhaal, naamlik Etienne se ma en Axel se ouma. Albei verguisdes word aan die einde van hul lewe, wanneer hulle hul sinne verloor het, gekenmerk deur wartaal, taal wat kontak verloor het met die werklikheid—met 'n tuiste—en juis daarom die allure van poëtiese lewenskragtigheid verkry.

Daar is blyke dat bogenoemde talige ontheemding ook op vertelvlak voltrek word, want veral die dialoog word gekenmerk deur 'n teësin in idiomatiese Afrikaans, hoewel die inkonsekwentheid daarvan en ietwat onpresiese taalversorging die vermoede skep dat hierdie kenmerk van die prosa onbedoeld is. Vergelyk byvoorbeeld die Engelse patroon van die volgende reaksie van Etienne: "Kan nie. Ek het klas vanoggend. Hoekom ek dit bywoon, weet God alleen. Daar kom niks van nie," (77) met Etienne se Duitse musiek-kamerade wat eg Afrikaans

vloek: “Donner,” sê Christof, “... kyk al die fokken tamaties” (275). Maar in dieselfde stukkie dialoog word Christof se Duits dan ook met die volgende onidiomatiese Afrikaans weergegee: “Hier is waar ons veronderstel is om môre te speel.” Dit bring die berekendheid van die sigbare taalverbleking in die roman onder verdenking en dit word dan ‘n aspek van Naudé se **prosa wat, soos die te karikatuuragtige** uitbeelding van die protagonis se Afrikaanse gesins- en skoollewe en die hartelose afrekening met die ma, afbreuk doen aan die oortuigingskrag van die roman se groots opgestelde en implikasie-ryke prosesse van afskeid en verlies en die verweefdheid hiervan met nuwe moontlikhede en groei.

Francois Smith
smithfah@ufs.ac.za
Universiteit van die Vrystaat